

**UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVĚ**  
**PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**POSUDEK NA HABILITAČNÍ PRÁCI**

**Habilitantka:**

**Mgr. Lenka Dufalová, PhD.**

**Název práce:**

**Surogačné materstvo**

**Bratislava 2020**

I.

Předložená habilitační práce je věnována tématu, které je podle mého názoru velmi aktuální. Na rozdíl od zahraničí je tato problematika právně doposud ve Slovenské i České republice neupravená, s výjimkou § 804 českého občanského zákoníku, který jako jediné ustanovení v českém právním řádu tento pojem zmiňuje. Současně se jedná o téma značně kontroverzní, vyvolávající řadu nejenom právních, ale i filosofických a zejména etických diskusí.

Skutečnost, že náhradní mateřství již řadu let v praxi existuje, však neznamená, že před tímto jevem je možné zavírat oči a tvářit se, že neexistuje, je spíše třeba hledat způsoby právního uchopení celého problému.

Jak sama autorka uvádí, práce je výsledkem dlouhodobého zájmu o zkoumanou problematiku. Na celkovém výsledku je to i s ohledem na obsáhlý seznam použitých pramenů,

judikatury ESLP a samotný způsob zpracování, včetně vědeckých metod zpracování patřičně znát.

Práce je psána čtivým, kultivovaným stylem.

## II.

Systematicky je práce rozdělena do čtyř částí. V první části s názvem Terminologie a definice základních pojmů autorka věnuje pozornost historickým počátkům náhradního mateřství a především pak vymezení základních pojmů. Značnou pozornost věnuje zejména surogační smlouvě a jejím subjektům, jakož i vynutitelnosti právního splnění tohoto závazku. Je skutečně otázkou, zda se jedná o smlouvu v klasickém civilistickém pojetí, o čemž svědčí i používaná anglická terminologie, z níž autorka vychází.

Na str. 20 pozn.č.23 bych jenom ráda upřesnila tvrzení autorky, že v České republice je institut registrovaného partnerství legislativně zakotvený „aj pre osoby rovnakého pohlavia“. Institut registrovaného partnerství je určen výlučně pro osoby stejného pohlaví (§ 1 odst. 1. zák.č. 115/2006 Sb. Uvedená poznámka může vést k mylným závěrům....

Velmi zajímavá je analýza autorky pokud jde o řešení otázky, která ze stran surogační smlouvy je stranou slabší, zda budoucí náhradní matka či objednavatelka (str. 30). Zajímá mě více zdůvodněný názor autorky.

Autorka se rovněž zabývá předmětem takové smlouvy, který je podle mého názoru značně diskutabilní. Projevuje nesouhlas s názorem dr. Frinty , (str. 57), ale moje otázka zní, co je tedy podle názoru autorky vlastně předmětem této smlouvy? Z textu to příliš nevyplývá.

Ve druhé části práce se autorka věnuje surogačnímu mateřství v rámci Slovenské republiky. S ohledem na nedostatek právní úpravy rozebírá konflikt soukromoprávní zásady „co není zakázáno je povoleno“ s veřejnoprávní úpravou ve zdravotnickém právu. Zajímavé jsou v tomto směru úvahy o Závazném opatření z r. 1983 a poukaz na obdobnou úpravu v ČR z roku 1982, která se od slovenské úpravy zásadně nelišila, a která naštěstí byla nahrazena zákonem o specifických zdravotnických službách. Velmi souhlasím se závěrem autorky na str. 81, že úvaha o „terapeutickém“ účinku náhradního mateřství je příliš extenzivní, ale při nedostatku právní úpravy (a známém vztahu lékařů k právní úpravě) lze očekávat, že by se tento názor v praxi mohl objevit...

Na straně 83 v posledním odstavci klade autorka otázku, která je podle mého názoru vystihující. Neznám slovenskou praxi, ale v soukromých zdravotnických zařízeních bych odhadla, že si tuto otázku nikdo nepoloží....

Zajímavé jsou rovněž úvahy o korektoru „dobrých mravů“ na str. 85-86. Závěr o notorietě konzervativnosti slovenské společnosti a ohled na stanovisko Konference biskupů Slovenska jsou pro mne velmi slabé argumenty, jestliže autorka uvádí, že k římskokatolické církvi se na Slovensku hlásí 62% obyvatel. To přece není právní argumentace svědčící o rozporu s dobrými mravy.

Rozsudek soudu o určení mateřství. Je deklaratorní nebo konstitutivní? Odkaz na prof. Králíčkovou v tomto směru neodpovídá (st. 96), protože prof. Králíčková v Komentáři píše o rozsudcích ve věcech manželství! Rozsudek o určení otcovství bude vždy konstitutivní, byť má účinky ex tunc, stejně jako rozsudek o prohlášení manželství za neplatné. Naproti tomu se shodně s autorkou domnívám, že rozsudek o určení mateřství je rozsudkem deklaratorním. To jsou ty procesní zákeřnosti rodinného práva...

Naprosto souhlasím s autorkou, že dohody o mateřství jsou ve slovenském i českém právu nepřijatelné, a to právě pro kogentnost právní úpravy. Tzv. velká novela ZOR z roku 1998 v § 50a poprvé zakotvila určení mateřství, právě s ohledem na zabránění možnosti náhradního mateřství. Tento předpoklad se samozřejmě nemohl naplnit a náhradní mateřství, v té době v naprosto minimálním rozsahu, se začalo rozvíjet prostřednictvím osvojení. Autorka je dobře obeznámena s činností Kliniky reprodukční medicíny a gynekologie ve Zlíně, která je v tomto směru průkopníkem. Přes nedostatek právní úpravy jsou již v medicínském prostředí nastaveny jisté standardy.

Ve třetí části autorka věnuje pozornost koncepcím právního mateřství. Podrobně se zabývá konceptem právního mateřství určeném na genetickém principu. Správně však poukazuje i na problémy s touto koncepcí spojené, které se snad poprvé výrazně projevily ve věci Odievre proti Francii. Autorka popisuje i další koncepty s důkladnou znalostí zahraniční úprav (Izrael, Řecko, Kalifornie). Kapitola má značnou informativní hodnotu, přesto postrádám alespoň stručné hodnocení jednotlivých koncepcí ze strany autorky.

Vyvrcholením práce je čtvrtá část, v níž autorka popisuje jednotlivé modely surogačního mateřství s ohledem na určení právního rodičovství a nejlepší zájem dítěte. V této souvislosti podává fundovaný výklad pojmu nejlepší zájem dítěte, ale tento výklad navozuje celou řadu otázek. Nejlepší zájem dítěte je doslovný překlad z angličtiny a je obsažen v celé řadě mezinárodních dokumentů. Ale máme snad i jiné zájmy dítěte, které bychom nemohli označit jako nejlepší zájem?

Jestliže náhradní mateřství převážně chápeme jako řešení problému neplodného páru, případně i neplodné jedné osoby, pak diskuse o zájmu dítěte, které se má (může) narodit na základě náhradního mateřství či případně jiné formy asistované reprodukce, ustupuje poněkud do pozadí. V případě osvojení se už v posledních letech více zaměřujeme na to, že osvojení není jenom rovněž (někdy) řešení problému neplodnosti, ale že by mělo jít zejména o službu dítěti. Je faktem, že v tomto případě se již dítě narodilo, takže identifikace jeho zájmu nečiní zásadní problém.

Je informace dítěte o tom, jak se narodilo a kdo jsou jeho genetičtí rodiče, vždy v zájmu dítěte? Co má přednost: biologické nebo sociální rodičovství?

Na tyto otázky asi neexistuje a snad v současnosti ani nemůže existovat jednoznačná odpověď.

O závěru autorky (str. 148) že s ohledem na slovenskou právní úpravu týkající se určení mateřství a úpravu osvojení je náhradní mateřství ve Slovenské republice v rozporu se slovenským právním řádem mám jisté pochybnosti, ale v zásadě jej nevyvracím. Naopak souhlasím se závěrem autorky, že by se mělo jednat o prostředek ultima ratio.

### III.

Z celé práce je patrný hluboký zájem autorky o danou problematiku a především široké a hluboké znalosti zkoumané problematiky. Z tohoto pohledu je práce s ohledem na stav slovenské odborné literatury v rodinném právu ojedinělá. Autorka podle mého názoru projevila i značný kus odvahy, že si toto téma vybrala, což velice oceňuji. Dokázala systematicky a tvůrčím způsobem utřídit rozsáhlé množství literatury, především zahraniční, o čemž svědčí i neobyčejně rozsáhlý poznámkový aparát.

Velice rovněž oceňuji rozsáhlou komparatistiku a přehled o judikatuře ESLP.

Podle mého názoru práce splňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikačních prací, a proto ji

doporučuji k obhajobě

a na jejím základě udělení vědeckopedagogického titulu docent.

V Olomouci dne 15.10.2020

Prof. JUDr. Milana Hrušáková, CSc.

Právnícká fakulta Univerzity Palackého Olomouc

